

Dansk narkotikapolitik ved korsvejen

Af Jørgen Jepsen (1930-2016)

Den danske narkotikapolitik kan på ingen måde siges at nå sine mål. Hvor langt kan vi i Danmark nå ved at arbejde i retning af den hollandske linie om "normalisering" af narko-
problemet?

I den internationale narkotikadebat er der to strømninger, der i begyndelsen af 1990'erne vil komme til at stå endnu skarpere mod hinanden end hidtil: Præsident Bush's "War on Drugs" - en krigsførelse med alle midler, inklusive militære operationer på fremmede landes territorium - på den ene side, og diverse legaliseringsbevægelser på den anden. Sidstnævnte spænder fra det radikale italienske partis krav om afkriminalisering over den hollandsk inspirerede bevægelse for "normalisering" af stofpolitikken til det økonomiske tidsskrift *the Economist's* markedsføring af reaganisten Milton Friedmans ultraliberalistiske legaliseringstanker ud fra rent monetaristiske overvejelser.

Jørgen Jepsen er jurist, lektor ved Aarhus Universitet. Formand for Rusmiddelforskningsinitiativet (RFI).

I øjeblikket er det "The War on Drugs", der er mest populær. Det skyldes først og fremmest, at den lokaliserer problemerne i stofferne og er velegnet basis for et moralsk kors-tog mod "gode fjender" i ind- og udland. Fra general Noriega og det columbianske Medellín-kartels gangsterledere til hjemlige gadenarkomaner og bander, der kæmper om de bedste markedspladser, frembyder disse fjendebilleder bekvem afledning fra mere problematiserende anskuelser af det, der kaldes narkoproblemet. Samtidig bidrager det til at fremkalde billeder af beslutsomhed og indsatsvilje, der for amerikanere altid mest markant promoveres af indsatsen af marine-re, være sig i Panama eller ved afbrænding af

fattige bønders koka-marker i Peru og Columbia.

Problemet med denne tilgangsvinkel er, at der er tale om en krig, der ikke kan vindes. Den omfatter store delsejre og giver anledning til udfoldelse af højstemt international retorik. Men i det lange løb vil det ikke kunne skjules, at der vedbliver at komme stoffer nok frem til dem der efterstræber dem tilstrækkelig ivrigt. I Danmark anslår man optimistisk, at 10% beslaglægges. Selvom skønnene herover selv sagt savner solidt empirisk fundament, er een ting sikkert: i det lange løb vil der altid være stof nok. Beslaglæggelser og sejre i kampen stabiliserer markedet og får priserne til at stige. Hermed styrkes grundlaget for en professionel kriminell organisering af markedet. Man fremmer det, man hævder at ville bekæmpe, fordi mekanismerne fungerer anderledes, end man vil erkende åbent.

"Selv-sanering"

Den uhildede erkendelse af markeds kræfternes betydning passer formentlig i det lange løb bedre med vor tids dominerende tanke-mønstre. Hvorfor The Economist og Friedman nok på lidt længere sigt vil vinde langt kraftigere tilslutning end tilfældet er idag. I sin amerikanske udformning er denne filosofi rent økonomisk-kynisk: omkostningerne ved det nuværende system og ved krigen er simpelthen for høje. Hvis folk vil ødelægge sig selv med stoffer, må det principielt være deres egen private sag. Der kan endog opnås nationaløkonomiske besparelser ved en sådan "selv-sanering" i samfundspyramidens bund.

Men man skal ikke være sikker. For pseudo-moralismen har en stærkt integrerende,

ikke-udtalt funktion i det amerikanske samfund. Når amerikanske politikere er villige til at se stort på forfatningens helligste principper og gå ind for tvungne urinprøver i det offentlige, uvarslede husundersøgelser m.m.,

er det fordi retorikken fra den nationale selv-godheds udtømmelige reservoir har så godt tag i befolkningen. Og fordi den så effektivt afleder opmærksomheden fra den sociale for-armelse og mentale forstyrrelse, der i hastigt stigende grad breder sig i skyggen af Det store samfund. Narkomanien ses som en forklaring på problemerne, ikke omvendt.

Den europæiske variant er mindre kynisk og mere præget både af en filosofisk holdning til forholdet mellem stat og individ og af en højere grad af opmærksomhed på "krigens" ikke-

økonomiske omkostninger. For narkomanerne producerer kontrolsystemet og krigen en elendighed, der overgår den, der foranlediges af stofferne. Kuren bliver værre end sygdommen, og omkostningerne for vort retssystem og vor sociale indsats bliver så høje, at dette udgør et problem i sin egen ret, uden nødvendigvis at skulle måles med "gevinsterne" i en slags gigantisk cost-benefit-kalkule. Det retskulturelle forfald, som Preben Wilhjelm og Anton van Kalmthout dokumenterer, (og som er almindelig dokumenteret også uden for Danmark) opleves af stadigt flere som en uacceptabel konsekvens.

I Danmark er disse tankegange endnu relativt nye og spæde. Kontrol-tænkningens hegemoni og manglen på effektivt modspil over for den danske befolknings uendelige tiltro til, at politiet kan løse sociale problemer, eller ihvertfald undertrykke dem effektivt, har indtil fornyligt holdt alternativ-tænkning uden for det legitimes gebet. Mistænkeliggørelse af tvivlere har solide aner her i landet.

Omkostningerne ved vort nuværende system

På Alkohol- og Narkotikarådets kontrolpolitiske seminar i efteråret 1989 og under det forbedrende arbejde hertil, er der blevet fremdraget en række omkostninger ved den nuværende danske kontrolpolitik. Fra værker og artikler, der beskriver problemer i den danske retshåndhævelse, skal følgende hovedpunkter blot resumeres:

A. Omkostningerne for retskulturen:

I. Sociologen Jacob Hilden Winsløw i bogen "Narreskibet" (Forlaget SocPol, 1984):

1. øget videregivelse af oplysninger fra politiet til sociale myndigheder
2. "udskridning" i anvendelse af telefon (og rum-) aflytning til bagatelsager (p.g.a. uholdbare hovedsigtelser)
3. urimelige anvendelser af varetægts- og specielt isolationsfængslinger m.h.p. opklaring ("tortur"?)
4. anvendelse af "agents provocateurs", først uden lovhjemmel, senere med retlig regulering
5. stadig flere anklageskrifter med uacceptabel præcisionsmangel m.h.t. angivelse af tiltalens nærmere art, gerningstidspunkt, mængder etc.
6. et voksende antal domfældelser på "rene indiciebeviser"

II. Juristen Henrik Nebelong i Ugeskrift for Retsvæsen (1987B, s. 210 ff):

7. risici for fejlagtig bevisvurdering i kraft af tolkningsbesvær af aflytninger og oversættelser
8. risiko for urimelig "afsmitning" af skyld i kraft af "bunkebryllupper" (sager med mange tiltalte)

III. Juristen Sysette Vinding Kruse i Ugeskrift for Retsvæsen (1985B s. 409 ff):

9. urimelig udstrækning af medvirkensansvaret
10. urimelig indskrænkning af adgang til straffrihed ved tilbagetræden fra forsøg (Cagara-sagen)
11. Strafinflation og dis-proportionalitet

IV. Andre

12. enkeltstående forsøg på at få indført "anonyme vidner"

- 13.. risiko for afsmitning af bevis-lettelser m.v. på andre sager

14. udskridning i retssikkerheden over for særlige grupper, f.eks. ransagninger i eller ved Christiania (minus ransagningsvidner)

15. risici for magtmisbrug hos politiet (ex.politimand dømt for ulovligheder i Christiania)

16. afledede virkninger på politi, anklagemyndighed og domstole

17. afledede virkninger på befolkningens holdning til retssystemet og til kriminalpolitikken.

B. Omkostninger for stofbrugerne:

1. Kriminalisering, både i betydningen

- a) at en "vane", et forbrug, gøres strafbart

- b) at dette medfører gradvis marginalisering ud i en kriminel subkultur, først for at skaffe penge til stof, dernæst fordi den marginaliserede levevis bliver en livsform og en uundgåelig nødvendighed.

2. Forfølgelse fra retssystemets repræsentanter, dels i forbindelse med konkrete mistanker/sager, dels i form af en fortløbende chikane tildels som udtryk for en formodet præventiv politifilosofi.

3. Nedprioritering i det sociale hjælpesystem og heraf følgende øget social elendighed.

4. Øget døds- og helbredsrisici, dels som følge af svingende stofforsyninger og renhed heraf ("overdosis", "dræberheroin"), dels som følge af blandingsmisbrug og eksperimenterende stofbrug med ukendte varianter (dextropropoxifendødsfaldene o.lign.). Endvidere den øgede AIDS-risiko og andre former for følgesygdomme p.g.a. usteril injektion.

5. Generel social udstødning og fastlåsning i afvigerrollen - narkoman-status som identitet.

C. Omkostninger for samfundet:

1. Narkomanernes nærmestes tab og psykiske lidelser p.g.a. de under b) anførte forhold.

2. Samfundets direkte udgifter til politi, fængselsvæsen, domstole og rudimentære sociale foranstaltninger.

3. Sundhedsudgifter - hospitalsvæsen etc.

4. Valutatab som følge af den illegale import.

5. De indirekte socialpsykologiske tab som følge af magisk tænkning vedr. sociale problemer.

Hvad vindes ved den nuværende politik?

Som allerede nævnt kan det ikke antages, at vor nuværende kontrolpolitik evner at holde stofferne ude ved grænserne. Og skulle dette nogensinde lykkes - en helt absurd tanke - vil alternativer altid kunne produceres inden for landets grænser. Eller afledes fra "legale" kanaler, som det eksempelvis er tilfældet med pensionist-junken, der udgør en ikke helt ubetydelig del af det danske forbrug. Amfetamin kan selvfølgelig produceres i Danmark, designer drugs ligeledes, og det samme gælder syntetiske morfinpræparater m.m.

Hverken med hensyn til sin effektivitet (andel af stofferne der beslaglægges) eller sin effekt (eliminering af stofbrug) kan den danske narkotikapolitik altså siges at nå sine mål.

For den "stærke" del af befolkningen betyder det jo heller ikke så meget. De unge, de rige og de smukke, der har råd til at betale stofpriserne, kan også opretholde et forbrug, der ikke på afgørende måde influerer på deres sociale funktion. Det viser en række undersøgelser fra udlandet (bl.a. Peter Cohen's m.fl. undersøgelser af kokainbrugere i Amsterdam). Vi ved det også fra vor tidligere danske historie med de af sundhedsstyrelsen "godkendte narkomaner", der fik deres stoffer på apotek. Og fra de utallige læger, der i tidernes løb har levet med et misbrug af medicin, herunder morfinpræparater. Disse grupper kan iøvrigt, givet en en behandlingsmæssig indsats, der indebærer en massiv støtte fra omgivelserne, komme ud af misbruget. Sådan som det også gjaldt de fleste af de amerikanske veteraner, der var heroinafhængige under deres ophold i Vietnam.

Det afgørende er også, at en stor del af disse "rekreative" brugere ikke kommer i kontakt med retsapparatet, undtagen ved tilfældigheder eller ved usædvanlig klodsethed. I USA og nu senest i Sverige, har man satset en del ressourcer på at skræmme disse brugere væk ved en kriminalisering af brugen i sig selv og ved "harassment-metoder" i form af indsatser fra politiet, der satser på at genere og skræmme disse brugergrupper bort i håb om at reducere efterspørgslen og dermed markedet. En vis succes i så henseende hæv-

des opnået blandt kokainbrugere i højere kredse i USA. Men metoden er næppe tilstrækkelig effektiv set på længere sigt.

I praksis er det imidlertid denne skræmmeeffekt, uropatruljerne og ordenspolitiet i Danmark satser mest på. Men af naturlige grunde retter indsatsen sig imod de mere iøjnefaldende grupper, dem på gaden og på kendte steder.

Bagmændene?

Officielt går en del af det danske politis indsats ud på at satse på at ramme "narkobagmændene". Det var bl.a. til dette formål, at Danmark i 1969 indførte §191 i straffeloven med 6 års fængsel som maximum. At vi i 1975 fik hævet straffen til 10 år som maximum (med strafforhøjelsesmuligheden på op til 15 år i §88 stk. 1) og i 1982 fik §191a om "narkotikahæleri".

Har narkotikapolitiet så fået fat i bagmændene? Det ved vi ikke, for det har vi ikke nogen uvildig undersøgelse af - sådan som de har det i Norge. I 1 1/2 år har justitsministeriet - formodentlig under indtryk af politiets modstand - syltet en ansøgning om et forskningsprojekt vedr. anvendelsen af netop denne bestemmelse. Efter megen offentlighed om sagen blev tilladelsen omsider givet i oktober 1989 - med en klausul om at politiet skulle have censurret over for manuskriptet!

Kåre Bødal's norske undersøgelse "350 narkoselgere" (Universitetsforlaget, 1982) giver god grund til at tro, at der i høj grad er tale om et klientel, der ligner de gamle, kendte berigelseskriminelle. "The usual suspects", isprængt nogle nye entreprenører, der er kommet ind i markedet mere eller mindre tilfældigt. Hertil kommer så for Danmarks vedkommende selvfølgelig en række kurerer, der tages i lufthavnen eller ved grænsen p.g.a. deres oprindelsesland og påfaldende nervøse optræden. Den colombianske husmor, den unge pige fra Thailand, den fattige student fra Holland. Tilfældige led i kæden, alle erstattelige med nye. Men "bagmænd"?

Der er grund til at tro, at narkotikapolitiet har mere ud af at investere i iøjnefaldende beslaglæggelser (som det iøvrigt ofte er toldvæsenet, der burde have æren for) og vidt publicerbare historier om dramatiske leverancer med fly, opsprættede biler osv, end i langsigtet lokalisering af finansierer. Men vi

savner pålidelige data om effekterne i så henseende. Svenske forskere har forlængst kortlagt og beskrevet tilsvarende data om transportens og markedets struktur. I England foregår ved "Institute for the Study of Drug Dependence" pt. en undersøgelse af de forskellige typer af markeder og deltagere heri. Men for Danmarks vedkommende er der hidtil blevet blokeret. Uvidenhed synes at være foretrukket som basis for vor kontrolpolitik - kendsgerninger kan til tider virke stærkt forstyrrende på kære antagelser. Når der er så solid opbakning om vores allesammens politik og narkotikapolitik, hvorfor så acceptere, at der stilles ubekvemme spørgsmål?

Man kan imidlertid også med nogen ret spørge, om der egentlig findes "bagmænd"? I den forstand, som populærpressen og medierne iøvrigt - f.eks. Panduro's stykker - fremstiller dem: De "pæne" mennesker med de fine facader, som har narkofinansiering som indbringende indtægtskilde. Og som kun bruger de "lavere grader" som facade og som dem, der tages af politiet, når det går galt.

I USA *har* man faktisk fanget adskillige velplacerede bagmænd med høj social status som led i "the war on drugs". Man er endog kommet så langt, at man har konstateret, at CIA og dets dækorganisationer har optrådt som både finansierer, transportorganisationer (Air America!) og mellemhandlere, når det har passet ind i den politiske situation - f.eks. til at finansiere Contraerne i Nicaragua uden om kongressen. Hermed er noget af handelen blevet stoppet - eller oprullet efterfølgende. Men nettene regenererer - for hver financier, bagmand, mellemhandler etc. der tages, er der altid to nye parat p.g.a. profitens størrelse. Og med et mere amorft net, en mere kompliceret struktur end mafia-hypotesen i sin mest primitive form afbilder systemet, er chancen for et afgørende slag mod koncernerne ringe.

Hverken i USA, Europa eller Danmark er der udsigt til et sådant "kup", der skulle sætte en stopper for den professionelle trafik. Snarere betyder fangsten af de mange små fisk, at markedet bliver mere attraktivt for de store i kraft af højere priser. I denne henseende bidrager den danske politik måske i virkeligheden til at styrke markedskræfterne, snarere end til at svække dem. Men det ville stadig være interessant at vide mere om,

hvordan netop det danske marked egentlig er sammensat idag, og hvordan det påvirkes af kontrolindsatsen. Der er næppe nogen inden for retshåndhævelsesapparatet, der for alvor tror på, at man kan begrænse stofmængden væsentligt ad denne vej.

På denne baggrund må retshåndhævelsen på narkoområdet siges først og fremmest at have en symbolsk værdi. Det er ikke forhandlerne, importørerne, de professionelle, bagmændene eller andre skumle eksistenser, der er systemets reelle mål. Det er hele den store gruppe af potentielle brugere, der skal skræmmes væk. Ligesom straffesystemets generelle effekt er en understregning af normer, snarere end bekæmpelse af kriminalitet, er narkokontrolpolitikken rettet mod at understrege over for almindelige, velintegreede personer, at narko er "noget farligt noget, man skal holde sig fra". Den skrækeffekt, som oplysningsvirksomheden holder sig for god til, er det retssystemets opgave at levere. Derfor satser den ikke på effektivt arbejde med at optrevle organisationer og finde finansierer, men på at lave opsigtsvækkende beslaglæggelser, gå rundt på diskoteker og "advare" folk mod at købe stoffer, og på at gøre tilværelsen for gadenarkomanen så ubehagelig som mulig.

På denne baggrund kan det heller ikke undre, at den offentlige indsats mod "narko-problemet" i Danmark i stadig ringere grad er gået ud på at tackle problemerne ved roden eller at behandle de ramte effektivt. Symbolværdien af en politiindsats, der bevæger sig på gadeplan og øger elendigheden i narkomanens tilværelse, er meget mere egnet til at styrke skræmmebillederne. Kan man samtidig tage udenlandske kurerer under stor opmærksomhed, styrker det legitimiteten og den almindelige accept af systemets fortræffelighed.

Som sædvanlig er det de ringest stillede, der bærer omkostningerne ved at advare de velbjærgede. Den sociale integration fremmes gennem udstødningen af hertil egnede elementer - de gode fjender - ikke ved at rejse tvivl om samfundets fortræffelighed.

Qvasi-legalisering

Når legaliseringstanken ikke har store chancer i Danmark i dag, er det ikke så meget

p.g.a. indtrykket fra Bush og de andre allie- rede, der presser Danmark i retning af at overtage sine modeller. Godt nok er presset i retning af såkaldt international solidaritet - der altid går i retning af mere repressive løs- ninger - betydeligt. Og dansk "enegang" i narko-politikken er udelukket. Men nok så vigtigt er den nationale frygt for, hvad der ville ske, hvis vi gav afkald på den repressive model. Det er klart, at et hvilket som helst land, der ønskede at gå absolut enegang, ville blive udsat for stærke sanktioner. Både i form af moralsk fordømmelse og i form af politisk-økonomisk negative reaktioner. Synspunktet er, at en sådan narko-oase-til- stand vil påvirke de øvrige landes narko-politik negativt ved at danne hjemsted for orga- niseret handel - et brohoved for smuglere mv. Dette er et problem, der kun kan løses ved, at flere nationer går sammen om at gennem- tvinge en fælles besindelses-præget politik.

Mere alvorlig er imidlertid frygten for, at en ophævelse af forbud mv. ville betyde en kraftig øgning i brug og misbrug af farlige eller uønskede stoffer. Det er en generel erfa- ring, at ophævelse af et forbud vil føre til en opblomstring af den hidtil forbudte adfærd - det spændende forbudte skal nu prøves. På den anden side kan det også forventes, at denne rene nysgerrighedsadfærd for de fles- tes vedkommende vil blive afløst af kedsom- hed og mæthed (som med pornofrigivelsen) og dermed af et atter faldende forbrug.

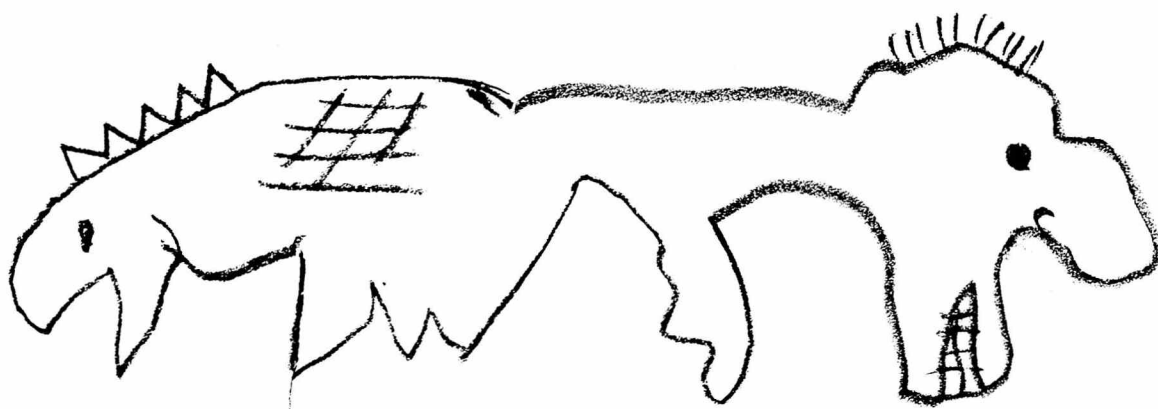
Erfaringer fra Holland efter den mere libe- rale linie på cannabis-området ("house-dea- lers" med godkendte varer i coffee-houses og ungdomsklubber), der accepteres uden åbent at krænke konventionerne i kraft af simpel ikke-aktivitet fra politi og anklagemyndig- hed, tyder ikke på, at en qvasi-legalisering behøver at medføre markant større forbrug - tværtimod.

En qvasi-legalisering undgår en kriminali- sering af brugerne og tager i vidt omfang spændings- og protestmomentet ud af stof- brugen, uden på det officielle plan at accepte- re stofferne. Med andre ord: en pragmatisk dobbeltmoral. Til gengæld undgår man ikke en vis illegal handel og import, men ejheller denne behøver at følges med særligt alvor- lige midler. Systemet er ikke logisk eller kon- sekvent, men praktisk.

På tilsvarende måde kunne man måske

tænke sig en *de facto*-afkriminalisering af misbrugere af opiatgruppens præparater - især morfin, metadon og heroin. For de mest udsatte og udslagne grupper kunne en ord- ning i stil med tidligere tiders legale recept- narkomaner medvirke til at reducere den sociale og fysiske elendighed. Det måtte for- udsætte uddelings- og administrationsfor- mer, der ikke medvirker til afledning af disse nødhjælpsstoffer til det illegale marked. En sådan ordning ville ikke på nogen måde løse de pågældende personers dybereliggende problemer, herunder deres behov for identi-

tet og gruppetilhør. Men det ville reducere de tilgrænsede stofspecifikke komplikationer og kontrolskaderne.

Det er næppe sandsynligt, at en sådan nedkriminalisering ville tage tæppet væk under det illegale marked. Jacob Winsløw og Peter Ege's undersøgelse af sammenhængen mellem metadon-uddeling og nedkriminalisering (Alkohol- og Narkotikarådet, 1984) peger heller ikke på nogen markant nedgang i de enkelte personers kriminalitet. Et af problemerne er, at det ikke er stofferne, der er sagens kerne, og at penge er et af det mest afhængighedsskabende stoffer af dem alle.

Hertil kommer, at medens vedligeholdelsesbehandling med metadon og lignende præparater af opiatgruppen kan reducere de stofforbundne afgiftningssymptomer, findes der ikke noget tilsvarende teknisk fix for de centralstimulerende eller hallucinogene stoffers vedkommende. Erfaringerne fra dr. Åhrströms forsøg med vedligeholdelsesbehandling af preludin-narkomaner (centralstimulantia) i Sverige i 1960'erne opmuntrer ikke til gentagelse. Og vedligeholdelsesbehandling med kokain er simpelthen ikke praktiserbar.

Vanskeligheden er igen, at problemet ikke handler om fysisk afhængighed, men om en uskøn blanding af social nød og hedonisme. Den psykologiske og sociale såkaldte "afhængighed" af stoffer er i nogen grad udtryk for et valg, truffet i mangel af bedre. Den er udtryk for et eksistentielt problem og "løsninger", der går ud på at give folk stoffer, er lige så

naive som narkomanens egen tro på, at det er stoffet han har brug for.

"Den tredje vej"

I dette sluttelige valg mellem pest og kolera kan man da i fortvivlelse spørge, om ikke der er en "tredje vej"? Medens vi venter på, at Bush's korstog og korsfarermentaliteten i den øvrige del af verden løber kraften af sig og overlader valpladsen til den økonomiske kynisme, burde vi måske se, hvor langt vi i Danmark kunne nå ved at arbejde i retning af den hollandske linie om "normalisering" af narkoproblemet.

Begrebet normalisering er tvetydigt og dårligt. Men bruges i det følgende upræcist som et foreløbigt samlebegreb for bestræbelser på en nedtrapning af kontrolskaderne ved bevidst minimaliserende politikker.

For det første bør vi nedtrappe forfølgelsen af brugerne, specielt de mest udslagne, som er apparatets nuværende yndlingsofre. Det kan ske ved, at der gives signal til ordens- og uropolitiet om at nedsætte aktiviteten og lægge sig efter mere påtrængende politiopgaver. Hånd i hånd hermed bør gå en oprustning af tilbuddene, sådan som det skete i slutningen af 60'erne - indtil højene vandt i narkodebatten i Danmark.

For det andet kan vi simpelthen halvere straffene efter narkobestemmelserne i både straffelov og særlov. For at undgå den snart genopstandne ventekø til fængslerne p.g.a. langsom opfyldning med langtidspåsat nar-

kostraffede, må vi simpelthen væk fra den strafinflation, der har været retsapparatets bevidstløse automatiske svar på påstande om øgede problemer.

For det tredje bør vi støtte de bestræbelser, der går i retning af at understrege menneskets behov for sundhed og selvbestemmelse, frem for dets afhængighed af stoffer, alkohol, piller og forbrugsgoder. (Stof)forbrug er både usmart og usundt samt ulækkert, det er tegn på personlig svaghed og fremmedgørelse i forhold til dybere livsværdier. Det er ikke "farligere" end så meget andet - farligt nok, men det er ikke afgørende. En stor del af skadevirkningerne skyldes måden vi håndterer problemet på, snarere end stofferne. Officielle formaninger er ikke nær så nyttige i så henseende som mode- og livsstilsændringer. Derfor må den form for holdningspåvirkning støttes, der går samme vej som andre modefænomener i samfundet. Vi behøver såmænd ikke at straffe befattning med narko så hårdt for at påvirke denne holdning - snarere er forfølgelsen og den traditionelle oplysning måske med til at gøre stofprotesten interessant.

Jacob Winsløw har i "Narreskibet" med rette peget på, at "narkotika-problemet" efterhånden er blevet en institution i det danske samfund - som i de vestlige samfund iøvrigt. Ikke blot narkomaner og forhandlere, men også behandlere, politifolk, oplysere, ad-

ministratorer og forskere lever af problemet. Hvis vi afskaffede "problemet" måtte vi finde andet at tage os til, og derfor er det så svært. Det vi trænger til, er med andre ord en "afinstitutionalisering" af narkoproblemet.

Første skridt på denne vej må være en af-dramatisering, bl.a. i form af en generel nedtrapning af kontrolindsatsen. Måske ville stofferne blive noget lettere tilgængelige - men de er jo allerede tilgængelige idag. De ville sikkert også blive billigere - og dermed ville profitten være inde i en nedadgående spiral, og på længere sigt kunne den blive så lav, at grundlaget for den kriminelle organisation ville smuldre.

Med endnu større tilgængelighed og mindre dramatik ville stofferne samtidig blive mindre interessante. Vi kunne tage os bedre af de folk, der trænger til det - og lade hedonisterne tage konsekvenserne af deres eget valg.

Hvad aflagte narkogangstere ville tage sig til, hvis gassen gik ud af markedet, er svært at spørge om. De ville næppe henvende sig på arbejdsformidlingen. Våbenhandel og afpresning kunne blive nye alternativer. Men mindre magiske, mere traditionelle og lettere at håndtere.

Samtidig kunne resten af institutionens interessenter finde noget fornuftigere at tage sig til. Hvordan med vore egne eksistentielle problemer. □